

16. celoslovenské stretnutie jazykovedcov

Vybrané výskumné projekty na Katedre slovanských filológií FF UKF v Nitre

PaedDr. Renáta Hlavatá, PhD.

Filozofická fakulta UKF v Nitre

OXYMORAL – *Inverted Morality: Reversed Semantics in Old Church Slavic Moral Words*

UVSR, č. 09I03-03-V04-00670

Projekt č. 1

Vedúci projektu: prof. Mgr. Martin Diweg-Pukanec, PhD.

Doba riešenia: 09/2024 – 08/2026

Anotácia projektu:

Výskum sa sústreďuje na zmeny významu slov v morálnej oblasti predložením zásadných skutočností týkajúcich sa sémantických zmien praslovanských slov z morálnej oblasti v staroslovienčine, ako aj v moderných slovanských jazykoch.

Zameranie projektu:

- 1. cieľom je určiť dominantný trend sémantických zmien, ktoré zasahujú najmä rekonštruované morálne slová z praslovanského jazyka, ale aj výpožičky morálnych slov z iných jazykov v staroslovienčine, ktoré sa týkajú pohanských (predkresťanských) elít a ich hodnôt,**
- 2. cieľom je určiť dominantný trend sémantických zmien, ktoré zasahujú morálne slová existujúce v staroslovienčine, ako najstaršom písomne dochovanom slovanskom jazyku; v historických jazykoch (ako stredobulharčina, ruská cirkevná slovančina, srbská cirkevná slovančina, chorvátska cirkevná slovančina, staroruština, staročestina, staropolština, staroslovienčina atď.); v moderných slovanských jazykoch (srbčina, chorvátčina, bulharčina, macedónčina, ruština, ukrajinčina, bieloruština, ruština, čeština, slovenčina, horná sorbčina, dolná sorbčina, poľština, kašubčina), ktoré sa týkajú najmä kresťanov a ich hodnôt,**
- 3. cieľom je určiť historický rámec týchto zmien,**
- 4. cieľom je určiť logiku týchto zmien a zároveň možnosti ich sémantickej interpretácie.**

Obsah projektu:

Výskum sémantických zmien v slovách z morálnej oblasti v staroslovienčine a slovanských jazykoch je komplexný, pretože v sebe spája jazykovedné, historické, religionistické, antropologické, kultúrne a etické faktory.

Dôležitým aspektom výskumu je identifikovať, ako tieto slová menili svoje významy v rôznych historických obdobiach a tiež prečo.

Projekt sa zaoberá analýzou významov, ktoré sa formovali na základe historických a kultúrnych udalostí, ako aj náboženských a sociálnych premien, ktoré ovplyvnili hodnotu morálnych hodnôt, a ich odraz v jazyku. Sémantické zmeny v morálnych slovách nie sú len čisto jazykovým fenoménom, ale odrážajú predovšetkým zmeny v spoločenskom živote.

Obsah projektu:

Základným a uceleným jazykovým korpusom pre daný výskum je staroslovienčina, ktorá sa používala približne v 9. až 12. storočí a predstavuje základ slovanskej písomnej kultúry.

Na základe staroslovienčiny je možné rekonštruovať pôvodné významy slov, ktoré sa v priebehu času menili.

Výskum bude využívať komparatívnu metódu, ktorá umožní rekonštruovať významy slov na základe porovnania príbuzných jazykov a nárečí. Porovnávanie staroslovienčiny s historickými, ako aj súčasnými slovanskými jazykmi poskytne ďalší rozmer výskumu.

Projekt venuje pozornosť etymologickým korešpondenciám medzi staroslovienčinou a modernými slovanskými jazykmi, ako aj analýze príslušných historických významov.

Cieľom je zrekonštruovať významy daných slov tak, aby bolo možné určiť, kedy a prečo došlo k ich zmene.

Zhrnutie projektu:

Projekt OXYMORAL poskytne príležitosť na preskúmanie a zrekonštruovanie vývoja morálnych slov v slovanských jazykoch, pričom sa zameriava na identifikáciu faktorov, ktoré formovali sémantické zmeny v týchto jazykoch.

Výskum má potenciál nielen pre lingvistiku, ale aj pre ďalšie vedné disciplíny.

Doterajší výskum v rámci projektu ukázal, že kresťanstvo, ktoré sa môže a priori zdať ako hlavná príčina zmien významov slov z morálnej oblasti, nebolo už v 8. – 10. storočí, žiadnym revolučným hnutím, a preto najrevolučnejšie zmeny významu sú s ním spojené okrajovo.

Ďalší výskum predbežné závery potvrdí, rozšíri alebo vyvráti.

Príprava budúcich učiteľov slovenského jazyka a slovenskej literatúry do edukačnej praxe na školách s vyučovacím jazykom maďarským (FP MŠV VaŠ SR)

o6Ro2-2o-Vo1-00002 - projekt financovaný z Plánu obnovy a odolnosti

Projekt č. 2

Vedúca projektu: prof. Mgr. Ildikó Vančo, PhD. (FSŠ UKF)

Členovia projektu (jazyková sekcia): prof. PaedDr. Zuzana Kováčová, PhD.,
prof. PaedDr. Ľubomír Kralčák, PhD., PaedDr. Renáta Hlavatá, PhD.,
Mgr. Milan Kolesík, PhD., Mgr. Patrik Petráš, PhD., Mgr. Stanislava Vykoukalová,
PaedDr. Peter Horváth (DFF)

Doba riešenia: 07/2024 – 06/2026

Anotácia projektu:

Projekt sa zameriava:

- **na edukáciu budúcich pedagógov v štátnych programoch vyučovaných prevažne po maďarsky, s cieľom zefektívniť výučbu slovenského jazyka v národnostných školách,**
- **na inovovanie i vytvorenie nových metodických materiálov, ktoré budú využívané v rámci vysokoškolských predmetov pre prípravu budúcich učiteľov predprimárneho a primárneho vzdelávania a učiteľov slovenského jazyka a slovenskej literatúry na nižšom strednom vzdelávaní.**

Zameranie projektu:

Cieľom projektu je pripraviť v kontexte vytýčených aktivít analýzy, metodické materiály, inovované, resp. nové predmety a ich semestrálne pilotovanie či overenie daných výstupov v rámci odborných a vedeckých konferencií, a to v súlade s novým Štátnym vzdelávacím programom, t. j. kurikulárnou reformou.

Obsah projektu:

Obsahom projektu je:

**výskum postojov žiakov k slovenskému jazyku na rôznych stupňoch škôl s VJM (materské a základné školy),
analýza znalostí slovenského jazyka žiakov na rôznych stupňoch škôl s VJM.**

Z analýz vyplynú návrhy na inováciu prípravy budúcich pedagógov slovenského jazyka a literatúry na školách s vyučovacím jazykom maďarským.

Inovujú sa niektoré vyučovacie predmety a vytvoria sa nové výučbové predmety a pripraví sa metodické materiály pre budúcich učiteľov.

Výsledky projektu budú diseminované prostredníctvom odborných podujatí a rôznych odborných a vedeckých publikáciách.

Obsah projektu:

Jedným z výstupov projektu je vytvorenie dvoch nových výberových predmetov určených pre budúcich učiteľov na školách s VJM:

Didaktika čítania a literatúry na školách jazykových menšín

Slovenčina na školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín

Workshop: Slovenčina na mieru

Workshop venovaný problematike kreatívneho vyučovania slovenského jazyka a literatúry na základných školách s vyučovacím jazykom maďarským:

Slovenčina na mieru I.

projektový workshop sa uskutočnil **30. 9. 2025** prezentoval čiastkové výsledky projektu, prednáška o zážitkových didaktických hrách a praktických aktivitách zameraných na vyučovanie slovenskej literatúry na školách s VJM.

Slovenčina na mieru II.

projektový workshop sa uskutočnil **9. 10. 2025** prezentoval problematiku bilingvizmu, v rámci NIVAM-u bola vysvetlená príprava testovacích otázok pre žiakov T9.

Ďakujem za pozornosť

